

РЕВІЗІЯ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ — НАЙВАЖЛИВІШІ ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДУ ЕКОНОМІЧНОГО КОНТРОЛЮ

В. ДЕРІЙ, канд. екон. наук, доцент

Поняття, завдання і принципи ревізії. Слово «ревізія» походить від латинського *revisio* — перегляд. Ревізію називають документальною тому, що вона здійснюється шляхом вивчення задокументованих фактів. Виявлення порушень документально обґрунтовується, а результати узагальнюються в документі, який називається актом ревізії.

Завдання ревізії полягає у перевірці задокументованої обліково-економічної інформації про певне коло питань, що контролюються в обов'язковому порядку. Ревізія вивчає господарські операції, що відбулися, щодо їх законності, доцільності та достовірності шляхом застосування спеціальних знань.

Види ревізій. Ревізії класифікуються за такими ознаками:

- а) залежності органів, які проводять ревізію (відомчі та позавідомчі);
- б) за часом проведення (попередні, поточні та наступні);
- в) за джерелами контролю даних (фактичні та документальні);
- г) за плановістю (планові та позапланові);
- г) за обсягом питань (повні та часткові);
- д) за охопленням одиничних об'єктів контролю (суцільні та вибіркові);
- е) за складом спеціалістів (комплексні та некомплексні);
- е) за характером проведення ревізії (наскрізні та комбіновані).

Поняття матеріального збитку і матеріальної відповідальності працівника. Під поняттям «матеріальний збиток» слід розуміти витрати, здійснені підприємством, втрату або пошкодження майна, а також неотримані підприємством доходи, які воно могло отримати, якби не було господарського порушення.

Матеріальний збиток може бути прямим або непрямим. Прямий збиток — це збиток, розмір якого можна точно визначити. Непрямий — це збиток, за яким не можна точно визначити всі втрати.

Матеріальна відповідальність — це зобов'язання матеріально відповідальної особи відшкодувати прямий або непрямий збиток, спричинений підприємству.

Існує чотири види матеріальної відповідальності:

- 1) обмежена, коли особа частково відшкодує збитки;
- 2) повна, коли повністю відшкодовуються збитки;
- 3) колективна (бригадна), коли збитки відшкодовуються не однією особою, а кількома одночасно;
- 4) підвищена, коли мова йде про матеріальні цінності підвищеного попиту (ваги).

Методика визначення та порядок відшкодування матеріального збитку. Прямий збиток визначають шляхом множення кількості втрачених матеріальних цінностей на їх ринкову вартість. Прямий збиток визначається на суму прямих втрат, за мінусом природних втрат, розрахованих за діючими нормами цих втрат.

Розмір збитку від нестач (розкрадань) матеріальних цінностей визначається за балансовою вартістю цих цінностей (з урахуванням амортизаційних відрахувань), але не нижче 50% від балансової вартості на момент встановлення такого факту з поправкою на індекс інфляції за даними Державного комітету статистики України, податку на додану вартість та розміру акцизного збору за формулою:

$$P_z = ((B_v - A) \times I_{\text{інф.}} + \text{ПДВ} + A_{\text{зб.}}) \times K_p,$$

де P_z — розмір збитків (у гривнях); B_v — балансова вартість на момент встановлення факту розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей (у гривнях); A — амортизаційні відрахування (у гривнях); $I_{\text{інф.}}$ — загальний індекс інфляції, що обчислюється на підставі щомісячних індексів інфляції, розрахований у Державному комітеті статистики України; ПДВ — розмір податку на додану вартість (у гривнях); $A_{\text{зб.}}$ — розмір акцизного збору (у гривнях); K_p — коефіцієнт підвищення (кратності розміру збитку).

У розрахунках переважно застосовується коефіцієнт підвищення 2. У разі розкрадання чи загибелі тварин сума збитків визначається за ринковими (закупівельними) цінами, які склалися на момент відшкодування збитків, із застосуванням коефіцієнта 1,5, для групи виробів із спирту коефіцієнт — 3. У системі фінансового обліку, господарські операції, пов'язані із виявленням нестач (крадіжок)

та відшкодуванням збитків, відображаються таким чином:

1) виявлено нестачу запасів:

Дебет рахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» 1000 грн.
Кредит рахунків з обліку запасів 1000 грн. (рахунки 20–22; 26–28)

2) якщо винна особа не встановлена:

Дебет позабалансового рахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей» 1000 грн.

3) сума збитку, що підлягає відшкодуванню винуватцем:

Дебет рахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» 3000 грн.

Кредит рахунку 716 «Відшкодування раніше списаних активів» 3000 грн.

4) відображено суму ПДВ, що припадає на запаси, яких не вистачає:

Дебет рахунку 716 «Відшкодування раніше списаних активів» 500 грн.

Кредит рахунку 641 «Розрахунки за податками» 500 грн.

5) відшкодовано суму збитків винуватцем:

Дебет рахунків грошових коштів (рахунки 30; 31) або рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці» 3000 грн.

Кредит рахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» 3000 грн.

6) закрито позабалансовий рахунок:

Кредит позабалансового рахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей» 1000 грн.

Винуватець матеріального збитку, завданого підприємству, може добровільно відшкодувати суму збитку повністю або частково, внісши її в касу підприємства готівкою, за перерахунком через банківський заклад (на розрахунковий рахунок у банку) або шляхом відрахувань із заробітної плати (за умови, що є заява працівника про утримання з нього суми заподіяної шкоди).

Якщо ж винуватець не згідний із накладеним на нього матеріальним відшкодуванням або з розміром цього відшкодування, тоді трудова суперечка розглядається згідно з чинним законодавством України у районному (міському) суді за його позовом.

Суть і завдання інвентаризації. Термін «інвентаризація» походить від латинського слова *inventorium*, що означає розпис, опис, тобто опис майна. Суть інвентаризації полягає в тому, що контролер встановлює фактичну

наявність майна шляхом візуального огляду, обмірювання, перерахунку, зважування.

Якщо у процесі інвентаризації виявлено нестачу майна, то вона повинна бути погашена протягом визначеного періоду часу. Коли ж встановлено надлишки майна, то їх необхідно оприбуткувати того ж дня, коли вони виявлені.

Терміни, порядок проведення і оформлення інвентаризації.

Терміни проведення інвентаризації:

а) основних засобів (крім тварин) — не рідше одного разу на рік, але не раніше 1 листопада звітного року. Інвентаризацію будівель і споруд — один раз на 2–3 роки, бібліотечного фонду — не рідше одного разу на 5 років;

б) капітальних інвестицій — не рідше одного разу на рік, але не раніше 1 грудня звітного року;

в) незавершеного виробництва і напівфабрикатів власного виробництва — перед складанням річних звітів і балансів, в тому числі: у рослинництві — на 1 листопада; яєць птиці в інкубаторах — на 1 січня; у рибництві — на дату вилову нагульних ставків; напівфабрикатів власного виробництва, незавершеного виробництва промислових, допоміжних і інших виробництв та господарств — на 1 січня;

г) незавершеного капітального ремонту і витрат майбутніх періодів — не рідше одного разу на рік, в основному, на 1 січня наступного за звітним року;

г) тварин і птиці — не рідше одного разу на квартал;

д) бджолосімей та кормових запасів меду у вуликах — не рідше двох разів на рік (весною і восени);

е) кормів, насіння, мінеральних добрив, гербіцидів, пестицидів та інших засобів захисту рослин, твердого палива — не рідше двох разів на рік (до 1 липня і до 1 грудня);

е) продукції сільськогосподарського виробництва (за винятком кормів, насіння, шкіряної, шубно-хутряної та хутряної сировини), готових виробів, продукції промислових та інших виробництв і господарств — не рідше одного разу на рік (не раніше 1 жовтня, а, в основному, станом на 1 грудня);

ж) шкіряної, шубно-хутряної і хутряної сировини — не рідше одного разу на квартал;